

KAKVA NAM JE LITURGIJA (Osvrt na anketu)

II. MISNI UVODNI OBREDI

Kako smo najavili, u par ćemo nastavaka obraditi većinu svih odgovora na pitanja o našem slavljenju svetog bogoslužja, a osobito onoga najuzvišenijeg što ga imamo sreću slaviti svakog dana. Na to nas potiču neki koji su sa zanimanjem pročitali naš opći osvrt, i to ne samo oni koji su sudjelovali u anketi. I dalje ćemo nastojati da nas spominjanje prikladnih i manje prikladnih naših obavljanja euharistijskog slavlja potakne na još veću pažnju i ljubav prema tom najvećem Božjem daru.

U ovom ćemo nastavku obraditi odgovore u vezi s prvim dijelom mise, s njezinim uvodnim obredima. Anketu nismo, a tako nisu ni oni koji su na nju odgovorili, zamislili kao nekakvo potanko istraživanje kod kojega bi bili važni točni pojedini postoci raznih odgovora na postavljena pitanja. Nama je, a sigurno i svim čitateljima naše revije, najviše do toga da se svi uz *Opću uredbu Rimskog misala* (OURM) okoristimo svakom bratskom riječju s terena.

1. Blagoslov vode i škropljenje

1. Ne znamo čijim propustom taj značajni obred nije spomenut u OURM. Tek je kasnije unesen u misal kao dodatak „*Redu mise s narodom*” (str. 449). Valjda je i taj propust utjecao da on nije uveden odmah na početku obnove misnog obreda na terenu nego je dapače i napušten ondje, osobito u našim primorskim krajevima, gdje se vršio od pamtivijeka.

2. Novi misal taj obred nikome ne naređuje nego ga samo omogućuje kao sada mnogo toga (npr. kađenje kod mise). No velika je stvar da on uklopljen u sam sastav mise, i to ne samo škropljenje, kako je bilo prije, nego i blagoslov vode: „Nakon (početkog misnog) pozdrava, svećenik stojeći kod sjedala okrenut prema narodu, imajući pred sobom posudu s vodom za blagoslov, pozove narod na molitvu ovim ili sličnim riječima: *Draga braćo i sestre...*”.

Uz to je važno da se taj obred može obaviti „u svim nedjeljnim misama, pa i onima koje se slave subotom navečer umjesto nedjelje, i to u svim crkvama i kapelama”. Dakle, mnogo šire nego što je bilo prije kada se samo škropljenje

prethodno blagoslovljenom vodom vršilo „prije pučke mise” (v. „Priručnik za svećenika kod oltara”, Split 1935, 6). Još nešto, taj obred povezuje s dotičnom misom zajednice: „Ovaj obred zamjenjuje pokajnički čin na početku mise”.

3. Iz 90 se odgovora na to pitanje vidi da se blagoslov vode i škropljenje ne slavi nikada, što se sigurno ne odnosi i na Uskrsno bdjenje. Tome se broju valjda može pridružiti i onih 5 listića koji su tu ostali bijeli. Iz barem 50 odgovora je jasno da taj obred vrše ponekad, a tek 16 njih redovito. Iznenaduje što među tim dvjema skupinama, koliko je moguće ustanoviti, ne prevladavaju primorski krajevi kao što bi se zbog tradicije moglo očekivati.

Jedan je od nedostataka naše ankete što u pitanju nije odvojen blagoslov vode i škropljenje. Ozbiljno se može posumnjati da se u onim „ponekad” i „redovito” većinom misli samo na privatno obavljen blagoslov a ne i škropljenje koje uvijek pretpostavlja i prisutne vjernike. Samo jedan uz „redovito” sam dostavlja: „i škropljenje!”. Drugi piše: „Blagoslov vode — redovito, škropljenje naroda — ponekad”, a opet drugi: „Blagoslov prema potrebi, ali se ne škropi narod”. Na jednom je listiću naveden osebujan običaj: „Voda se blagoslivlje po potrebi, a puk se škropi iza svake svete mise blagoslovljenom vodom”.

4. Neki spominju da vodu blagoslivaju dan prije Bogojavljenja („po starom obredniku”), a drugi svake prve (ili: treće, koja se u nekim krajevima slavi svečanije) nedjelje, ili općenito „prije blagdana”. Iako bez poziva ankete, dobar dio odgovora tu spominje Uskrsno bdjenje, uz koje jedan glas javlja (možda netočan) podatak: „Samo se Uskrsno bdjenje u svim zagrebačkim crkvama počinje u 20 sati, odnosno u 21. Jedino jedna župa u Zagrebu ima ponoćno bdjenje, a to je Sveti križ — Siget”. Svakako je svijest o vezi blagoslova vode i škropljenja prisutna ondje odakle glasi odgovor: „Ponekad, uskrsnih nedjelja redovito”. To je svakako put da se taj obred sve bolje osmisli i u svijesti običnih vjernika da ne bi kod ulaska u crkvu „tjerali muhe” (kako se izrazio neki musliman pitajući jednoga našeg biskupa) ili blagoslovljenju vodu vidjeli samo uz pokojnikov odar.

Jedan sudionik ankete izričito kaže da vodu blagosliva „privatnim”, a nekoliko njih da to čine „u kamenicama po crkvi”. Drugi to obavlja „kada ponestane blagoslovljene vode”, na što se može bez zamjere dodati kako iz higijenskih razloga nije dobro toliko otežati. Kada se u javnosti na to manje pazilo, u jednoj je našoj katedrali tko piše ove retke svake subote popodne blagoslivao novu vodu koju bi sakristan prije ulio nakon što bi kamenicu očistio.

5. Razveseljuje odgovor: „Nema (tog obreda) ali bi ga trebalo ponovno uvesti”. Valjda će se na to odlučiti onaj koji priznaje da ga je vršio kao mladomnik-kapelan u jednoj slavonskoj župi a sada je sam u maloj župi pa toga ne čini. Svakako, tko to pohvalno kani uvesti, mora prije narodu protumačiti značenje blagoslovljene vode, najbolje pomoću dotičnih tekstova u misalu koji su sada vrlo obogaćeni. Vjernici će to rado prihvatiti jer im je malo koji liturgijski simbol tako blizak kao što je voda. O njezinoj je znakovitosti vrlo lijepu stranicu napisao u knjizi „Sveti znakovi” Romano Guardini, jedan od pionira liturgijske obnove.

U uvodnom se pozivu narodu izričito veli: „Da se njome (vodom) poškopimo u spomen svoga krštenja”. Da je blagoslov vode i škropljenje sada u provm redu usmjereno prema krštenju, svjedoči i propis da se kod mise njom ne škropi oltar, kako je prije bilo, nego samo svećenik sebe, poslužnike i narod. Kada nam je svaka nedjelja „mali Uskrs”, bilo bi dobro upravo tim obredom više oživjeti sjećanje na Isusov i naš uskrs, na Uskrsno bdjenje i na naše krštenje.

Značajno je da se u molitvi za taj blagoslov spominje „Duh što ga primismo”, kao što se poslije koncila čini u mnogo više obreda i molitava negoli prije. Sadašnje su molitve uz taj obred očišćene od prijašnjih zaklinjanja, ali ipak se propuštaju moliti da nas Bog obrani od svakoga zla duše i tijela ili „od neprijateljskih zasjeda”. Bez sumnje i taj obred može lijepo poslužiti njihovoj raznolikosti i našem milosnom obogaćivanju pomoću liturgije. Uz to, zaključna molitva sadnjeg obreda ne samo da zaključuje pokajnički čin već i uvodi u euharistijsko slavlje i blagovanje Gospodnjeg tijela sada ovdje, kako kaže, a jednom u nebeskom kraljevstvu.

6. Dok je prije bila za škropljenje određena samo jedna antifona, sada se ona može birati između šest ponuđenih a sve su sadržajem vrlo bremenite. Svećeniku, osobito ako nije siguran u započinjanju pjevanja, pomognuto je time što cijelu antifonu od početka pjeva zbor ili, još bolje, s vremenom sav narod. Naše će se pak vrijedne orguljašice potruditi da obrane svoje učitelje i tako djelom odgovoriti onome koji je uz 1. pitanje zapisao: „Zasada se ne obavlja dok č. s. orguljašica ne nauči to svirati i pjevati jer nažalost na Institutu to ne nauče nego druge besmislice”. I kada su već prenesene te teške riječi, dobro se sjetiti kako je nezaboravni Mo. Albe Vidaković, koji je Institut ustanovio, znao ponavljati: „Kada poneki župnik traži orguljašicu, onda izjavljuje kako će mu biti dosta ako zna svirati s dva prsta; a kada dobije, onda od nje traži i vrlo teške preludije”.

Što se tiče trajanja obreda, ako se dobro pripravi, on neće tražiti više vremena nego što obično traje pokajnički čin sa stankom i s možda pjevanim „Gospodine, smiluj se”. Uostalom, Božji se narod zna više tužiti na jednolikost obreda negoli na njihovo trajanje.

2. Ulazna pjesma

1. Nije ona samo prvi već redovito i najvažniji dio uvodnih obreda kojima misal pridaje takvu važnost da ga sada naziva posebnim, prvim dijelom svake mise. „Tko dobro započne, završi polovicu djela”, govorio je Arški župnik. Istina, dostojno i korisno slavljenje liturgije zahtijeva njezinu daljnju i bližnju pripravu. Svatko zna što te dvije znače, a i da će odgovarati koliko im je truda posvetio. Općenito uzevši, kod bogoslužja je kao i kod zasebne molitve: ako je sabrano počneš, lakše ćeš tjerati sve rastresenosti, a tko rastreseno počne, redovito će tako nastaviti i završiti, ako je uopće pravo i završi.

2. Još je važniji početak kod mise s narodom, pogotovo ako se pjeva liturgijska ulazna pjesma ili barem popijevka. (Ni u jednom se odgovoru ne upotrebljava taj naziv, a bilo bi dobro da je njim lučimo od liturgijske pjesme). Liturgiju obavlja čitava zajednica i stoga je potrebno, ako je ikako moguće, da svi prisutni, ili barem što veći zbor, zapjevaju prije nego što se misnik s podvorbom uputi k oltaru. Ako Božji narod pjeva kada ga ugleda, te mu se i svećenik pridruži pjevajući, uspostavljen je prvi, najvažniji kontakt, pravi susret u Gospodinu. Do toga će vrlo teško doći, ako svake nedjelje, kako javlja jedan, narod, kada pozvoni za misu, zajedno moli inače svake hvalevrijednu molitvu „Anđeo Gospodnji”. Crkva ovako kaže: „Kad se narod sabere, dok svećenik ulazi sa službenicima, započne ulazna pjesma. Svrha je te pjesme otvoriti slavlje, potaknuti jedinstvo okupljenih, uvesti ih u otajstvo liturgijskog vremena ili blagdana i pratiti svećenika i službenike” (OURM 25).

3. Ako je gornje rečeno općenito za svaku misu, još više vrijedi za nedjeljnu, pogotovo tzv. župsku. Šteta što naše pitanje nije odvojilo čitanje ili pjevanje ulazne pjesme, i zato se iz odgovora ne može razabrati koliko se ona zaista pjeva ili samo recitira. Prema svemu izgleda da se radnim danom redovito svuda recitira, pa i onda kada se slavi „pjevana misa”, tj. kada se preko mise pjeva barem neki njezin dio. No, zapravo misal više ne pozna „pjevane mise” nego samo „misu s narodom” i „misu bez naroda”, a u nekom je smislu „pjevana” kada se u njoj barem nešto pjeva, makar sami aleluja s usklikom prije evanđelja. Svakako bi valjalo uvijek imati na pameti izreku koju je Pavao VI. kao milanski nadbiskup uputio svojim: „Misa bez pjevanja je kao dan bez sunca”. A Hrvatsko liturgijsko vijeće navodi četiri važna učinka što ih proizvodi liturgijsko pjevanje (v. „*Pjevajte Gospodu pjesmu novu*”, Zagreb 1983, str. 7).

Dobro je upozoriti na odredbu br. 26 OURM-a: „Ako se kod ulaza ne pjeva, govore naglas antifonu iz misala vjernici, ili neki od njih, ili čitač, ili pak sam svećenik nakon pozdrava”. Ovo se zadnje, koliko se vidi, često održava jer mnogi svećenik pročita ulaznu pjesmu odmah netom pristupi oltaru i taj poljubi. A zaista bi bilo poželjno da bar u zatvorenim zajednicama, koje imaju misal ili prijepis iz njega, svi prisutni složno recitiraju ulaznu pjesmu, kada je već ne pjevaju. Nigdje nije rečeno, ali mislimo da bi bilo uputno, naročito ako svećenikov ulaz traje duže, da se kod pjevanja ili recitiranja ulazne pjesme barem katkada nadoda još Slava Ocu”. Prije koncila je toj antifoni bio dodan obično 1. vers dotičnog psalma a zatim doksologija i ponavljala se antifona. I sada odgovor iz jedne stare glagoljaške župe kaže: „Pučki pjevači pjevaju ulaznu i pričesnu pjesmu. Narod prihvaća: 'Slava Ocu'”. Gore spomenuta pjesmarica pruža u tu svrhu mnogo psalama.

4. S tim je u vezi i tekst naših misnih popijevki. Suvišno je dokazivati koliko je biblijski tekst vredniji od drugih još tako uspješnih sastavaka. I samo uspoređivanje tih dviju vrsti teksta nekako je uvredljivo za Bogom nadahnute riječi. Istina je da novije popijevke znaju biti bliže osjećajima, ali ti u bogoslužju ne

smiju redovito odlučivati. S druge strane, jedan je od plodova II. vat. sabora što su narodne popijevke stekle domovinsko pravo i u samoj misi. OURM 19 piše: „Neka zato bude u velikoj cijeni pjevanje u slavljenjima, s time da se poštuju osobine pojedinih naroda i mogućnosti svakoga skupa”. Zato je razumljivo da tek tridesetak odgovora tvrdi da se kod njih redovito pjeva ulazna pjesma iz misala, dok ih dvadesetak spominje da to čine ponekad, a svi ostali znaju samo za pjevanje popijevke kod ulaska svećenika. Neki navode koje se popijevke najviše čuju a spominju se i glavni priručnici iz kojih se pjeva: rijetko *Kantual*, najčešće pjesmarice „*Pjevajte Gospodu*” i „*Slavimo Boga*” a par puta i đakovačka (Jarun).

Tu sigurno još mnogo posla čeka školovane orguljaše i orguljašice da u dogovoru i pomoću liturga, koji slavlje predvodi i za nj najviše odgovara, što prije postignemo svrhu zašto se naša Biskupska konferencija pobrinula za izdavanje pjesmarice „*Pjevajte Gospodu*”:

„U njoj je skupljena crkveno-glazbena baština svih naših krajeva, upotpunjena novim skladbama bilo liturgijskih tekstova bilo njihovih prikladnih prepjeva. Ona jednom riječju, sadrži sve ono što zadovoljava literarnim, dogmatskim, liturgijskim i glazbenim kriterijima koje postavlja Uredba o svetom bogoslužju II. vaticanskog sabora, Uputa o glazbi u svetom bogoslužju kao i primjena tih dokumenata u obnovljenim liturgijskim knjigama”.

Značajno je ipak što stoji u jednom odgovoru: „Kod recitiranih se misa ulazna pjesma čita, kod pjevanih se pjeva tzv. parafraza. Nijedna mi se ne dopada. Trebalo bi uvijek pjevati ulaznu pjesmu”.

5. Budući da nijedan odgovor kod ulazne pjesme (a ni kod pričesne) ne spominje psalme, očito je veliki dio našega naroda još u počecima njihova prihvatanja. Još je gore što su ih nažalost napustile i mnoge župe u našim primorskim krajevima, gdje je pjevanje psalama narod vrlo rado slušao a neke i sam pjevao naut. Do toga je bez sumnje pridonijelo „što prilikom prijevoda časoslova na hrvatski jezik nije bila više poštivana tradicija koja je na našem tlu postojala. Također je šteta što je prilično zanemarena pjevnost psalama” – tako Joško Šantić, generalni vikar hvarske biskupije, u „*Glasu koncila*” (17. 2. 1985, 7). Svakako i za misno slavlje vrijedi ono što obnovljena liturgija preporučuje za časoslov:

„U liturgiji časova Crkva ponajvećma moli onim divnim pjesmama koje su po nadahnuću Duha Svetoga sastavili sveti pisci Staroga zavjeta. Po svom porijeklu one imaju tu snagu da ljudski duh uzdižu k Bogu i pobuđuju sveta čuvstva te u radosti potiču na zahvaljivanje, a u žalosti donose utjehu i ohrabrenje” (*Opća uredba časoslova*, 100).

Zasada je najvažnije da svatko pazi kako bi se kod ulaza pjevala barem popijevka „koja odgovara naravi ulaza”, kako ističe par odgovora. A kad se ona uzima, onda je suvišna još i liturgijska ulazna pjesma, kao što čine u jednoj župi, iako isti svećenik dodaje: „Smatram da ovo 'dupliranje' nije na mjestu”. Isto tako bi trebalo izbjegavati da se na početku mise pjeva – kako se vidi iz nekoliko odgovora – „euharistijska pjesma” (jer ta odgovara pričesti) ili marijanska (osim na Gospine blagdane). Ni na te blagdane ne dolikuje mjesto ulazne pjesme uzeti „Zdravo,

Djevo", kako spominje jedan odgovor. Ona nam može biti ne znam kako draga, ali je „*Pjevajte Gospodu*” s pravom stavlja u Dodatak gdje su „skladbe za neli-turgijsku porabu”, naročito kad imamo obilje marijanskih pjesama.

U jednoj crkvi misa običnih dana počinje jutarnjom, a nedjeljom se pjeva koja pjesma. Budući da se to uvelo u više redovničkih zajednica, dobro je znati što piše OUC 93: „U posebnim (!) slučajevima, ako okolnosti to traže, mogu se u javnom i zajedničkom slavljenju prema slijedećim odredbama časovi tješnje povezati s misom ako su misa i čas jednog i drugog iz iste službe. Ipak treba paziti, osobito nedjeljom, da se time ne okrnji pastoralna korist”. Upravo jutarnja ili večernja imaju svoje osebujno liturgijsko značenje, a misa opet svoje, pa se već stoga ne smiju redovito spajati. Uz to se u tom slučaju zajednica lišava himna jutarnje ili večernje (ili ulazne pjesme te mise), pokajničkog čina i kratkog čitanja toga časa. Isto tako je šteta što ispadaju prošnje ili molbenice, ili pak misna molitva vjernika, koja nikako ne bi smjela zamijeniti prošnje iz jutarnje, jer su one — mjesto napuštenog prvog časa — sastavljene „da se izjutra cijeli dan Bogu prikaže” sa zazivima „za preporuku i posvetu dana Bogu” (OUC 181).

3. Pozdrav okupljenom narodu

1. Ako je doista uspjelom Ulaznom pjesmom ili popijevkom izvršen susret Božjeg naroda međusobno i s liturgom, onda je red da taj pozdravi okupljenu zajednicu. Nakon što poljubi oltar koji predstavlja Krista „svećenik i sav skup znamenuju se znakom križa” (OURM 27). U misi se ponazočuje i posadašnjuje Isusova žrtva na križu i upravo na početku mise ima taj znak sve svoje značenje. Pogotovo još jer je to znamenovanje popraćeno nakanom: „U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen”. Važno je da liturg te riječi izgovori glasno i jasno kako bi mu svi mogli (ne s njim izgovoriti te riječi nego) složno odgovoriti: Amen.

Što sve znači uputa: „Nato svećenik okrenut prema narodu i šireći ruke pozdravi ga” najbolje pokazuju tri obrasca što ih misal ima za taj pozdrav. Sva tri su biblijska i šteta bi bilo zamijeniti ih svojim riječima — kako iz par odgovora izgleda da neki čine — niti bu mu u tom slučaju narod mogao odgovoriti: „I s duhom tvojim”. Velika većina sudionika ankete tvrdi da se kod njih izmjenjuju prvi i treći pozdrav, prvi redovito nedjeljom a treći radnim danom. Gdje je više svećenika znaju se i u tome razlikovati pa tako u jednom odgovoru stoji da kapelan upotrebljava prvi a župnik treći. Samo par odgovora spominje drugi pozdrav koji ipak ima prednost što samo on naziva svima tako potreban mir. Glavno je da kod nas nitko ne kaže kao što u Americi neki tu reknu nonšalantno: Dobar dan! No nije posve na mjestu ni naš uvriježeni „Hvaljen Isus”, kako to čini jedan redovnik u nekoj njihovoj crkvi. Svakako je najvažnije što piše jedan da liturgijski pozdrav obavlja „svečano, lijepo i uzvišeno”. To se može postići time da se taj liturgijski pozdrav barem katkada pjeva, ali samo ako je svećenik siguran za složan odgovor naroda.

2. Slijedi nešto što se prije običavalo tu i tamo a sada se uvodi posvuda, iako rubrika to tek omogućuje: „Svećenik ili đakon ili drugi podesan službenik može vrlo kratko uvesti vjernike u misu dana”. Taj uvod zapravo ima dva dijela: sam uvod i poziv na pokajnički čin. Neki tu još unose i pozdrav celebrantu-gostu sa strane domaćina, a taj zna katkad redati i cijeli niz imena. Pravo je da se gosta imenuje ili da se sam predstavi, ako je zajednici nepoznat ali, osim u sasvim izvanrednim slučajevima, i to mora biti vrlo kratko. Uvelo se i pljeskanje poslije svakog imena, a zna se tu i zastati kao što se čeka pljeskanje, što zna bitisnučno i onima koji plješću. U svakom slučaju crkva, pogotovo prije najuzvišenijeg bogoslužnog čina, nije mjesto za bilo kakve hvalospjeve bilo kojem čovjeku.

Da uvod bude „vrlo kratak”, valja ga prije dobro pripremiti, jer redovito: što je više improviziran to je i dulji. U pet nam obrazaca misal pruža natuknice što da taj uvod sadrži: okupljeni smo „proslaviti sveta otajstva”, na „slavljenje spomena Gospodnjeg”, „da slušamo riječ Gospodnju i slavimo žrtvu Kristovu”, „da bismo dostojno proslavili spomen Gospodnji” i zato „saberimo se”. Sigurno se toga više-manje drže oni koji su na to pitanje ankete odgovorili da u tom času kažu „što nam preporučuje svetopisamska riječ”, „uvodeći u temu Božje riječi koja je povezana sa životom”, „glavnu misao od ulazne pjesme”, „prema sadržaju evanđelja”, „pripremljeno prema blagdanu”, „u skladu s porukom čitanja”, „o uzvišenosti čina”, „u proslavu euharistije”, „iz čitanja odnosno misterija koji se slavi”, „prema temi čitanja”, „glavnu misao liturgijskih tekstova”.

3. Kako se vidi, misao se za uvod u misu najčešće uzima iz čitanja toga dana, što je posve pravilno pod uvjetom da to već ne tvori prvu od 3-4 propovijedi u istoj misi. Iz prvih je kršćanskih vremena riječ: „Mudrac se prepoznaje po kratkoći govora”. Zato bi za uvodnu uputu često bilo dosta da se uz par svojih riječi iz lekcionara uzme redak koji stoji na početku svakog čitanja a izvađen je iz njih. Kako je u Rimu izričito rečeno, taj redak nije istaknut da ga čitač pročita, što se često čini, nego da svećenik, koji će narodu čitanje tumačiti, odmah uoči njegovu glavnu misao. Dakle slično kao kod svakog čitanja u časoslovu, gdje se taj redak valjda nigdje ne čita.

Nekoliko njih spominje i priručnik prema kojemu svećenik sastavlja taj uvod. Najčešće je to „*Služba riječi*” (izd. KS) koja je zadnjih godina zaista uporabljiva. No neka svakako bilo čiji uvod bude „bez klišeja”, kako stoji u jednom odgovoru. Dakako, taj će se uvod uvijek slobodno izreći a ne pročitati. Međutim, i to bi se moglo iznimno dopustiti ako uvod iz opravdanih razloga izvodi „đakon ili drugi podesan službenik”. Kad bi to bio đakon — ali njih stalnih nažalost još nemamo osim par u Sloveniji — on će uvod sam sastaviti i izreći. A koji je ono „drugi podesan službenik”? Pod tim se nazivom po svoj prilici može misliti i običan ministrant kada OURM 68 kaže: „Tumač koji vjernicima daje razjašnjenja i upozorenja kako bi se uveli u slavlje i što bolje ga razumjeli. Napomene tumača moraju biti potanko pripremljene i trijezno odmjerene”.

4. U odgovorima nitko nije spomenuo, ali se u misnom uvodu više puta s pravom čuje spominjati i neki javni slučaj ili događaj u župi ili na još širim pro-

storima. To se redovito čini npr. na misijsku nedjelju, inače u tome valja biti razborit, jer su vjernici obično preosjetljivi kada se ne postupa prema svima jednako. Uz to, pojedinačne nakane i potrebe, i to ako nisu previše osobne, mogu naći svoje prikladno mjesto u misnoj „molitvi vjernika” koja je i za to uvedena.

Na tom se mjestu češće čuje i ime pokojnika za kojega je sveta misa naručena i tog dana prikazana. Ako se spomene samo ime, još može nekako stati, ali i za to su rubrike predvidjele određeno mjesto, u spomenu za pokojne. Stoga nije prikladno dva puta spominjati pokojnikovo ime da se, kada smo se oslobodili crnih misnica, najuzvišeniji liturgijski čin previše ne oboji korotom. Hvalevrijedno je moliti za pokojne, ali ipak ne svjedoči o najboljoj upućenosti vjernika kada misu naručuju možda i u 99 postotaka za pokojne, kao što reče jedan biskup za svoju biskupiju.

5. Ako je naš susret s Gospodinom, osobito odmah na početku mise, stvaran, onda je on prožet ne samo oduševljenjem već i kajanjem. Pred trojedinim Svetim „držću (anđeoske) vlasti” (IV. korizmeno predslavlje i još neka), a kako da mu pristupimo mi grešni pozemljari? Kada se u naše vrijeme opaža sve veća desakralizacija svega pa i bogoslužja, i općenito slabljenje osjećaja grijeha, pogotovo kao uvrede Bogu, onda se valja truditi da barem na početku mise „pokajnički čin” za sve prisutne bude ono što mu ime kaže. Što znači pokajanje morao bi znati svaki vjernik, ali malo tko misli da tu to mora zaista biti „čin”, a to je nešto više od površne misli i prolaznog osjećaja.

Stoga je u tom času važna ne samo stanka kao takva — o kojoj OURM 23 ne govori kao o nekoj mogućnosti već kao o naredbi, dakako stilom skoro svih sadanjih rubrika — pa da ta stanka bude zaista ispunjena kajanjem. Nek iz srca poteku one pokajničke riječi koje se nalaze u sva tri pokajnička čina, kao i udaranje u prsa koje je ostalo u prvom obrascu. Znamo tko je pozvan da i u tome vjernicima pomogne, što mu neće uspjeti ako poslije poziva na kajanje odmah započne: „Ispovijedam se. . .” Teško da je pravilno održati dugi uvod u misu, možda o svemu i svačemu, a kajanje mu samo nekako priljepiti. Značajno je da svih pet obrazaca za uvodni poziv ističu ispit savjesti koji se sigurno ne može obaviti u par sekunda stanke, a još manje bez njih.

Gornje vrijedi za naš pokajnički pristup Bogu, a to je ujedno najpogodniji trenutak (usp. Mt 5,24) da „oprostimo grijeha jedni drugima” (4. obrazac). Jedino u uvjerenju da smo veliki dužnici Bogu i braći smijemo zazivati Božje milosrđe. Taj zaziv mi kršćani na Zapadu ne ponavljamo onako često kao na Istoku, ali doista te dvije riječi sadrže za nas najvažnije istine i činjenice: što je Bog — naš Gospodar, i što smo mi — grešnici koji vapimo njegovo milosrđe.

U odgovorima se na anketu malo tko osvrće na to koliko se puta upotrebljavaju tri ponuđena načina pokajničkog čina, a još manje se iz njih vidi da li se 2. i 3. upotrebljavaju barem ponekad. Ni anketni upit nije to tražio, ali zato neka je ovdje istaknut vrlo jak izraz 3. načina. Ako se nekome čini da su se naši prevodionci psalama (14,3; 7,3) izrazili previše radikalno: „On liječi one koji su srca skrše-

na", nije ni tu mnogo blaži usklik: „Gospodine, koji si poslan izliječiti srca slomljena". Eto nas i liturgija uči da se pred Bogom ne izražavamo pretežno eufemističkim riječima već i onima koje izražavaju naše stvarno stanje. Pred Bogom vrijedi samo što je prisno. I bez sumnje nam takvi izrazi – pravo protumačeni i iskreno ponavljani – mogu svima pomoći do doličnog kajanja. Oni bi posebno imali potresti one koji se lakoumno usuđuju u teškom grijehu pristupiti svetoj pričesti, čega se je redovito bojati za one koji se mjesecima i mjesecima ne ispovjeda a isto se pričesćuju. Pojava je to koja po svijetu zabrinjava mnoge pastire duša, a nije ni kod nas sasvim rijetka. Blago onome koji svako misno slavlje započinje spasonosnim uvjerenjem: „Srce raskajano, ponizno, Bože, nećeš prezreti" (Ps 51,19).

Ako smo se malo duže zadržali kod prvog, uvodnog dijela u misu, neka nas i to uvjeri u njegovu važnost. Pravo govoreći, zapravo je taj dio, u usporedbi s prijašnjom praksom prije koncila, doživio najveće promjene. Prije ga je obavljao samo misnik s ministrantom koji je jedva znao što izgovara. Sada sam obred nužno zahtijeva da se na početku istinskoga misnog slavlja stvori vjerničko zajedništvo, najviše potpomognuto iskrenim kajanjem i međusobnim pomirenjem. Samo takvi će korisno blagovati s obaju stolova koji im se zatim nude u izobilju.